

Mieczysław MARKOWSKI  
Polska Akademia Nauk

## KATEDRY FILOZOFII CHRZEŚCIJAŃSKIEJ WYDZIAŁU TEOLOGII UNIwersytetu Jagiellońskiego

Powstała w średniowieczu filozofia scholastyczna miała niewielu zwolenników w nowożytności w niektórych okresach. W XIX wieku stała się znów bardziej aktualna. Nastąpiło to przynajmniej w niektórych krajach. Była nastawiona apologetycznie wobec takich prądów jak kantyzm, heglizm, materializm, pozytywizm itp. Przez to, że była nieskoordynowana, nie mogła stawić im czoła. Tak było też w Polsce. Ks. Marian Ignacy Morawski TJ (1845–1901) uprawiał bowiem z powodzeniem taką filozofię. O tym świadczy choćby wydana w roku 1877 praca pt. *Filozofia i jej zadanie*, w której zaatakował nowożytny empiryzm i racjonalizm. Gdy w roku 1887 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego dogmatyki, poświęcił więcej czasu teologii. Przeciwno pozytywizmowi wystąpił zaś ks. dr Stefan Pawlicki CR w wydanym w roku 1878 dziele *O podstawie i granicach filozofii*.

Ogłoszona 4 sierpnia 1879 roku przez papieża Leona XIII encyklika *Aeterni Patris* wezwała w szczególności filozofów i teologów do powrotu do filozofii wieczystej (*philosophia perennis*) w ogólności, a do tomizmu w szczególności. Encyklika domagała się nie tylko intensywniejszego zajmowania się filozofią scholastyczną, lecz także wytyczyła w miarę swoich możliwości jednolitą orientację doktrynalną. O ile członkowie zakonu kaznodziejskiego opowiedzieli się za „historycznym Tomaszem” (w Polsce m. in. dominikanin Jacek Woroniecki), nie dopuszczając ewentualnych zmian w jego systemie, o tyle inne katolickie ośrodki filozoficznego życia zajęły postawę bardziej otwartą na nowe idee, które ewentualnie można by wprowadzić do średniowiecznego dziedzictwa filozoficznego. W ten sposób powstała neoscholastyka i neotomizm.

Wobec encykliki papieskiej nie pozostali obojętni biskupi diecezjalni, sprawujący nadzór nad wykształceniem duchowieństwa w swo-

ich diecezjach. Tak było też pod zaborami w Polsce<sup>1</sup>. Mianowany w czerwcu 1879 roku biskup krakowski Albin Dunajewski (1819–1894), chcąc zreformować studia na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, podjął od razu wezwanie papieskie. Osobiście był także przekonany, że filozofia św. Tomasza z Akwinu może dać dobrą podstawę dla nauk teologicznych<sup>2</sup>. Na początku roku 1880 wprowadzono wykłady filozofii chrześcijańskiej tylko w krakowskim seminarium duchownym. Powierzono je ks. drowi Zygmuntowi Golianowi (1824–1885), który studiował w Lowanium i Rzymie. Od 1 maja 1880 do roku 1881 wykładał on filozofię tomistyczną na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nie otrzymawszy od Ministerstwa Wyznań i Oświaty etatu, po półtorarocznej pracy dydaktycznej zrezygnował z prowadzenia tych wykładów.

Katedrę filozofii chrześcijańskiej i teologii fundamentalnej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego utworzono na początku roku akademickiego 1882/83. W tym czasie praktyka wykładania tych dwóch przedmiotów przez tego samego profesora na tej samej katedrze istniała także na innych uniwersytetach europejskich.

Gdańszczanin ks. Stefan Zachariasz Pawlicki (1839–1916), który w roku 1865 uzyskał stopień doktora filozofii na Uniwersytecie Wrocławskim, który w roku 1868 wstąpił do zgromadzenia księży zmartwychwstańców<sup>3</sup> i który w chwili przybycia do Krakowa cieszył się już sławą europejską. Był jednak bardziej erudytą niż twórczym filozofem<sup>4</sup>. Cesarską nominację na docenta filozofii otrzymał 14 lipca 1882, a na profesora nadzwyczajnego już 28 lutego 1883 roku. Na katedrze filozofii chrześcijańskiej ks. Pawlicki wykładał różne dyscypliny filozoficzne, historię filozofii i teologię fundamentalną. Takie bowiem były wówczas praktyki również w krajach ościennych. Urząd dziekana Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego sprawował w latach 1888/89 i 1892/93. Decyzją cesarską z dnia 4 stycznia 1894 roku zamianowano Stefana Pawlickiego profesorem zwyczajnym na utworzo-

<sup>1</sup> B. Dembowski, *Encyklika «Aeterni Patris» w Polsce*, [w:] *Studia z dziejów myśli świętego Tomasza z Akwinu*, red. S. Swieżawski, J. Czerkawski, Lublin 1978, s. 315–333.

<sup>2</sup> S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1880–1939*, Kraków 1995, s. 112. [*Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, VI].

<sup>3</sup> M. Młynik, *Wstęp*, [w:] S. Pawlicki, *Historia filozofii nowożytnej*, edycji dokonał i wstępem opatrzył M. Młynik, Warszawa 2000, s. 7–9.

<sup>4</sup> Gdy Wydział Filozofii UJ wysunął w roku 1877 Stefana Pawlickiego jako kandydata na wakującą katedrę filozofii po Józefie Kremerze, to rząd austriacki odrzucił tę propozycję.

nej w roku 1891 i nie obsadzonej jeszcze katedrze filozofii Wydziału Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego<sup>5</sup>. Zaszczytne obowiązki rektora tej uczelni pełnił w roku akademickim 1905/06. Już jako profesor katedry filozofii chrześcijańskiej Stefan Pawlicki nie zasklepiął się tylko w filozofii chrześcijańskiej i jedynie w małym stopniu skłaniał się do neoscholastyki. O wiele bardziej uwzględniał nowożytny prąd myślowy. W jeszcze większym stopniu mógł to czynić, gdy przeszedł na Wydział Filozofii. Mimo licznych zajęć dydaktycznych rozwinął obfitą twórczość piśmienniczą, bardziej publicystyczną niż naukowo-pisarską. Jest autorem także dziejów filozofii greckiej.

Na wakującą katedrę filozofii chrześcijańskiej profesorowie Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego postanowili powołać wiedeńskiego doktora teologii, ks. Franciszka Gabryła (1866–1914). Ministerstwo Wyznań i Oświaty pismem z dnia 11 lutego 1896 roku zgodziło się na prowadzenie seminarium i wykładów z filozofii chrześcijańskiej oraz z teologii fundamentalnej. Jeszcze w tym roku habilitował się on w tych dwóch dyscyplinach. Nominację na profesora zwyczajnego otrzymał 14 stycznia 1902 roku. Obowiązki dziekana Wydziału Teologii pełnił w latach 1902/03, 1905/06 i 1910/11. Berło rektorskie Uniwersytetu Jagiellońskiego dzierżył w roku akademickim 1907/08<sup>6</sup>. Był uczniem M. Morawskiego i S. Pawlickiego. Był typowym rzecznikiem neoscholastyki, pozostającej w jakimś stopniu pod wpływem szkoły lowańskiej. W swoich wykładach Franciszek Gabryl poruszył wiele tematów z neoscholastycznej filozofii systematycznej i jej historii począwszy od czasów starożytnych aż do współczesnych. Na polu badań jej myśli położył wielkie zasługi. Poprzez studia historyczne pragnął poznać arystotelizm tak starożytny jak i średniowieczny. Pisał o nominalizmie, realizmie i tomizmie. Zajmował się także filozofią systematyczną, wydając pierwszą napisaną w języku polskim teorię poznania i tomistyczną metafizykę, drugą – kosmologię i psychologię, uwzględniając przy tym najnowsze wyniki badań. Ogromnej erudycji towarzyszyła nadzwyczajna pracowitość. Pisząc po polsku, stworzył zarazem polską terminologię filozoficzną. W jego dorobku naukowo-pisarskim na uwagę zasługują podręczniki uniwersyteckie: *Logika formalna* (1899), *Noetyka* (1900), *Metafizyka ogólna czyli nauka o bycie* (1903), *Psychologia* (1906), *Filozofia przyrody* (1910) i *Logika ogólna* (1912)<sup>7</sup>. Wydał także dzieło o *Filozofii religijnej w Polsce*.

<sup>5</sup> S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego...*, s. 114–117.

<sup>6</sup> A. Usovicz, *Gabryl Franciszek*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 7, Kraków 1948, s. 193–194.

<sup>7</sup> S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego...*, s. 118–119.

Gdy po nagle i w młodym wieku zmarłym Franciszku Gabrylu zakwawowała katedra filozofii chrześcijańskiej i apologetyki Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, nie było w Krakowie profesora do jej natychmiastowego objęcia. W tej sytuacji za zgodą Ministerstwa Wyznań i Oświaty powierzono ją ks. drowi Konstantemu Michalskiemu (1879–1947), który jako członek Zgromadzenia Księżych Misjonarzy wykładał już filozofię w Instytucie Teologicznym na Stradomiu. Katedrę filozofii chrześcijańskiej i apologetyki na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego objął w roku 1914 jako lektor. Wnet wypowiedział swoje credo co do nauczanej filozofii chrześcijańskiej:

Za konieczny warunek odrodzenia scholastyki uznano wreszcie, od samych narodzin nowego ruchu, ścisły kontakt z nauką, gdyż historia, ta wielka mistrzyni życia, udowodniła, że scholastyka dlatego niegdyś żyć przestała, iż nie czerpała odmladzających soków ze źródła nauki żywotnej. Jak św. Tomasz, wsparty na zasadach swego systemu, chwycił w lot każdy budzący się prąd współczesnej sobie wiedzy, tak i dzisiejszy nowy ruch musi posiadać przede wszystkim ducha, a nie literę św. Tomasza; nie chodzi bowiem o ekshumację jakiegoś trupa, lecz o system filozoficzny, który by żył i odpowiadał na współczesne zagadnienia, jak odpowiadał na zagadnienia sprzed wieków. Ażeby więc wiosna nowego ruchu nie zakończyła się rychłą śmiercią, wstąpiono w żywy strumień współczesnej wiedzy<sup>8</sup>.

Gdy Polska uzyskała niepodległość, rada Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, idąc w ślad za uczelniami wyższymi we Lwowie i Warszawie, wniosła dnia 9 stycznia 1919 roku podanie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o rozdzielenie dotąd razem wykładanych przedmiotów filozofii i apologetyki na dwie oddzielne katedry. Oficjalnie nastąpiło to 1 kwietnia 1919 roku. W ten sposób powstała pierwsza katedra filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, na której wykładano tylko filozofię i jej historię.

Pismem z dnia 14 maja 1919 roku naczelnik państwa Józef Piłsudski zamianował ks. dra Konstantego Michalskiego profesorem nadzwyczajnym filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tym samym do jego obowiązków odtąd należało tylko wykładanie dyscyplin z zakresu filozofii. Dało to możliwość większej specjalizacji w tej dziedzinie. 1 października 1921 roku został profesorem zwyczajnym pierwszej katedry filozofii chrześcijańskiej Wydziału Teologii. Na tym stanowisku – wyjąwszy lata wojny – pozostał on aż do śmierci. Przy tym w latach 1923/24,

<sup>8</sup> K. Michalski, *Stanowisko ks. Gabriela w ruchu neoscholastycznym*, „Aetneum Kapłańskie” 13:1917 nr 73–82, s. 46.

1928/29, 1935/36 i 1936/37 sprawował urząd dziekana Wydziału Teologii. W roku akademickim 1931/32, gdy wielki kryzys ogarnął całą Polskę, piastował godność rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Początkowo ks. Michalski prowadził wykłady niemal ze wszystkich dziedzin filozofii. Wyjątek stanowiła teodycea i etyka<sup>9</sup>. Gdy w roku 1933 powstała druga katedra filozofii chrześcijańskiej, to ograniczył swoje zajęcia dydaktyczne do metafizyki, psychologii i historii filozofii średniowiecznej<sup>10</sup>.

Ks. prof. Michalski, będąc pierwszym kierownikiem katedry filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, był bardzo oddany swojej Alma Mater. Z miłości do niej studiował początki jej myśli filozoficznej. Jako przedstawiciel historyzmu wydał zdecydowaną walkę antyhistoryzmowi. Opowiadał się za aliansem średniowiecznej logiki ze wspaniale rozwijającą się w Polsce logiką matematyczną, a zwłaszcza pragnął jej zastosowania w neoscholastyce, ażeby w ten sposób ją zmodernizować. W okresie międzywojennym był najtęższą głową wśród polskich filozofów chrześcijańskich. W poważnym stopniu wpłynął na kształtowanie się filozofii w Krakowie w tym czasie. Opierając się na *Sumie teologii* Tomasza z Akwinu, stworzył własną filozoficzną wizję rzeczywistości. Był to więc tomizm otwarty. Wykładał go przy jednoczesnym nawiązaniu do niektórych wartości filozofii nowożytnej. Jego umysł bowiem szukał prawdy i nowych zdobyczy naukowych również w innych dziedzinach. Dzięki szeroko rozwiniętej działalności dydaktycznej wykształcił liczne zastępy uczniów, budząc w ich sercach umiłowanie Ojczyzny i rozpalając w ich umysłach zapał do wiedzy<sup>11</sup>. Przez to wywarł ogromny wpływ na rozwój kultury filozoficznej w okresie międzywojennym w Polsce w ogólności, a w Krakowie w szczególności. Na jego wykłady z filozofii bo-

---

<sup>9</sup> O tematach innych wykładów K. Michalskiego por.: A. U s o w i c z, *Życie i dzieła ks. Konstantego Michalskiego*, [w:] A. U s o w i c z, K. K ł ó s a k, *Ksiądz Konstanty Michalski (1879–1947)*, Kraków 1949, s. 40–41.

<sup>10</sup> A. U s o w i c z, *Ksiądz Konstanty Michalski (1879–1947)*, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, red. B. B e j z e, t. 4, Warszawa 1970, s. 347.

<sup>11</sup> „Prawdzie i Rzeczypospolitej służył uniwersytet przez całe wieki, razem z nią dzielił dołę i niedolę, szczęścia i nieszczęścia, tak iż cała Rzeczpospolita mogła za Jagiełłą odezwać się do polskiej wszechnicy: *Filia mea*, córka moja, kość z mojej kości i krew z mojej krwi. Przez całe wieki znowu mniej lub więcej wyraźnie występowała idea służby dla ojczyzny w sumieniach tych, co wchodzili w całość krakowskiej uczelni. Naczelną służbą zawsze była i być musi ze strony uniwersytetu twórcza praca w dziedzinie wiedzy, gdyż ludzkie gromady bez oświaty są bezhistoryczne” (K. M i c h a l s k i, *Za niepodległość ducha*, [w:] *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 9, Kraków 1998, s. 347).

wiem uczęszczali alumni trzech seminariów tego miasta, tj. z seminarium krakowskiego, częstochowskiego i śląskiego<sup>12</sup>. Zebrane w całość artykuły K. Michalskiego i wydane ponownie w czterech tomach *Studiów do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego* tworzą wielką skarbnicę idei filozoficznych.

Uczniem i następcą ks. prof. K. Michalskiego na pierwszej katedrze filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego został ks. dr Aleksander Usowicz (1912–2002) również ze Zgromadzenia Księża Misjonarzy. Ma za sobą studia filozoficzne, które odbył w latach 1934–1936 w Angelicum w Rzymie i zakończył licencjatem i doktoratem z filozofii, przedstawivszy napisaną pod kierunkiem dominikanina Józefa Innocentego Bocheńskiego rozprawę doktorską pt. *De Aristotelis circa definitionem doctrina commentatorum sententiis illustrata*. Nie nostryfikował zdobytego za granicą doktoratu z filozofii, lecz podjął specjalistyczne studia na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie w roku 1938 uzyskał stopień magistra. Wojna sprawiła, że dopiero w roku 1945 zdobył drugi stopień doktora na podstawie napisanej pod kierunkiem ks. prof. K. Michalskiego rozprawy pt. *Układ cnót i wad u Arystotelesa i św. Tomasa z Akwinu w związku z życiem uczuciowo-popędowym*. Już w roku 1946 ks. dr A. Usowicz habilitował się na podstawie dorobku naukowego i rozprawy pt. *Tomistyczna sublimacja uczuć w świetle nowożytnej psychologii*. Była to jedna z ostatnich habilitacji na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, które Ministerstwo Oświaty Polski Ludowej zatwierdziło.

Aleksander Usowicz był przede wszystkim wykładowcą i wychowawcą. Fenomenalna pamięć pozwalała mu na prowadzenie wykładów bez uprzedniego opracowania ich na piśmie. Notatki z nich robili dopiero studenci, którzy przygotowywali później skrypty. Na ich podstawie można przekonać się, co było treścią jego wykładów. Działalność dydaktyczną zaczął jako rzymski doktor filozofii. Nastąpiło to już w dniu 11 września roku akademickiego 1936/37. Przez 65 lat szerzył więc autentyczną kulturę filozoficzną i teologiczną w różnych semina-

<sup>12</sup> „Nie wymaże się z roczników UJ innego jeszcze faktu. Kto wie, czy istnieje w Polsce piękniejszy symbol jedności narodowej niż ten, który powstał w Krakowie u boku naszej Alma Mater. Kto wie, czy się ocenia dostatecznie fakt, że trzy diecezje, krakowska, śląska i częstochowska przez swe seminaria skupiły młodzież trzech b. zaborów koło dawnego, Jagiellońskiego ogniska wiedzy, by odnowić stare tradycje, kiedy cała Polska brała swe życie duchowe z jednego źródła, z jednej Alma Mater” (tenże, *Z roczników uniwersyteckich*, [w:] *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 9, s. 306).

riach w Krakowie, w tym także w seminarium archidiecezji krakowskiej.

Gdy pierwsza katedra filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego straciła swojego pierwszego kierownika, to rada tego fakultetu uchwaliła jednomyślnie, żeby objął ją jego wychowanek, ks. doc. dr Aleksander Usowicz<sup>13</sup>. Choć tę decyzję rady wydziału, zaakceptowaną przez władzę rektorską Uniwersytetu Jagiellońskiego, Ministerstwo Oświaty Rzeczypospolitej Polski zatwierdziło dopiero 3 stycznia 1948 roku<sup>14</sup>, to objął on w charakterze kontraktowego zastępcy profesora pierwszą katedrę filozofii chrześcijańskiej już dnia 6 października 1947 roku. Dnia 1 lipca 1948 roku rada Wydziału Teologii wystąpiła z wnioskiem do Ministerstwa Oświaty o nadanie mu tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego<sup>15</sup>. O przyspieszenie tej nominacji proszono również w następnym roku<sup>16</sup>. Prośby te nie odniosły jednak żadnego skutku. Wobec tego od 1 września 1950 do 31 sierpnia 1951 roku<sup>17</sup> i od 1 września 1951 do 31 sierp-

---

<sup>13</sup> W liście (L. 484/47) z dnia 30 września 1947 r. do ks. doc. dra Aleksandra Usowicza dziekan ks. prof. dr Aleksy Klawek doniósł: „Rada Wydziału Teologicznego postanowiła jednomyślnie polecić Księdzu Docentowi zastępstwo katedry I filozofii chrześcijańskiej wakującej po śmierci ś. p. ks. prof. dra Konstantego Michalskiego. Odpowiednie pismo wysłano do Ministerstwa, ale bez względu na to, czy i kiedy zatwierdzenie nadejdzie, prosimy uprzejmie, aby Ksiądz Docent był łaskaw rozpocząć wykłady z dniem 6 października b. r.”

<sup>14</sup> *Umowa*, nr I, Pers-19957/47.

<sup>15</sup> W piśmie (L. 471/48) z dnia 5 lipca 1948 r. ks. dziekan Klawek napisał do ks. Usowicza m. in.: „Rada Wydziału uchwaliła na posiedzeniu dnia 1 lipca 1948 r. umieścić Księdza Profesora na liście kandydatów do objęcia I katedry filozofii chrześcijańskiej i Go zaproponować Ministerstwu na profesora nadzwyczajnego [...]. Dalsza decyzja już nie należy do nas, tylko od Ministerstwa Oświaty”.

<sup>16</sup> O tym ks. dziekan Klawek zawiadomił ks. Usowicza w liście (L. 459/49) z dnia 27 czerwca 1949 r.: „Dziękując Księdzu Profesorowi za gorliwą pracę w ostatnim roku akademickim, uprzejmie donoszę, że Dziekanat wysłał do Ministerstwa prośbę o przyspieszenie Jego nominacji na profesora nadzwyczajnego”.

<sup>17</sup> Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Teodor Marchlewski pismem (L. dz. 5776/50) z dnia 14 lipca 1950 r. napisał, co następuje: „Ksiądz Docent Aleksander Usowicz zastępca profesora U. J. w Krakowie. Powołuję Księdza Docenta za Jego zgodą do pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim na okres od dnia 1 września 1950 r. do dnia 31 sierpnia 1951 r. w charakterze kontraktowego zastępcy profesora na katedrze filozofii chrześcijańskiej I na Wydziale Teologicznym na warunkach określonych w umowie wzorcowej drukowanej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Oświaty z dnia 24 października 1947 r nr I Pers-20731/47 w sprawie wynagrodzenia pracowników kontraktowych w szkołach, zakładach i kursach, podległych Ministerstwu Oświaty (Dz. Urz. Min. Ośw. nr 11, poz. 275) zmienionego rozporządzeniem Ministra Oświaty z dnia 26. IV. 1948 r. nr I. Pers-6385/48. Obowiązek pełnienia przez Księdza Docenta zajęć ustalę na 5 godzin wykładów i 2 godziny ćwiczeń tygodniowo

nia 1952 roku<sup>18</sup> ks. doc. A. Usowicz pełnił nadal funkcję kontraktowego zastępcy profesora. Kontrakt ten był każdego roku odnawiany. Dopiero z dniem 1 września 1952 roku nastąpiło powołanie ks. dra Usowicza jako kontraktowego samodzielnego pracownika nauki na czas nieokreślony<sup>19</sup>. Zarówno rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego<sup>20</sup> jak i minister Szkolnictwa Wyższego<sup>21</sup> corocznie potwierdzali więc tę decyzję. Z przytoczonych pism widać, że ks. Usowicz w czasie swojej działalności dydaktycznej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego był tylko kontraktowym profesorem zastępcą na pierwszej katedrze filozofii chrześcijańskiej, gdyż w czasach nasilającej się ideologii komunizmu w Polsce trudno było awansować w szczeblach kariery naukowej. Na tym stanowisku Aleksander Usowicz wykładał

---

lub wymiar temu odpowiedni, zaś wynagrodzenie miesięczne na grupę 3 (trzecią) uposażenia państwowych pracowników nauki. Zastrzegam sobie możliwość rozwiązania stosunku służbowego z Księdzem Docentem na wypadek, gdyby Ministerstwo umowy nie zatwierdziło. W tym wypadku rozwiązanie umowy nastąpi z końcem miesiąca, w którym Ksiądz Docent zostanie zawiadomiony o decyzji Ministerstwa”.

<sup>18</sup> Pismem (L. Dz. 6338/Kd/F/51) z dnia 21 lipca 1951 r. rektor UJ oznajmił ks. doc. Usowiczowi: „Powołuję Księdza Doktora za Jego zgodą do pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim na okres od dnia 1 września 1951 r. do dnia 31 sierpnia 1952 r. w charakterze kontraktowego zastępcy profesora na Katedrze Filozofii Chrześcijańskiej I na Wydziale Teologicznym U. J.”

<sup>19</sup> Dnia 28. 08. 1952 r. w piśmie (L. 4040/Kd/Kg/52) prof. T. Marchlewski, rektor UJ doniósł ks. doc. Usowiczowi: „Na podstawie zarządzenia nr 33 Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 19. sierpnia 1952 r. nr DK.II-1/7/52 obowiązującego do ukazania się przepisów wykonawczych przewidzianych w art. 66 ustawy z dnia 15.XII.1951 (Dz. U. R. P. nr 6, poz. 38 – z r. 1952) powierzam Obywatelowi z dniem 1 września 1952 na czas nieokreślony pełnienie funkcji samodzielnego pracownika nauki przy katedrze I filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologicznym U. J.”

<sup>20</sup> Dnia 30. 12. 1953 r. rektor UJ w piśmie (nr K 24g/22/3/53) napisał: „Ks. dr Aleksander Usowicz k. sam. prac. nauki na Wydz. Teologii. Z upoważnienia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego oraz na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie Wyższym i o pracownikach nauki (Dz. U. R. P. z 1952 nr 6 poz. 38) powierzam Obywatelowi z dniem 1 stycznia 1953 r. do czasu zatwierdzenia przez Ministerstwo kierownictwo katedry filozofii chrześcijańskiej I. Jednocześnie przyznaję Obywatelowi na czas pełnienia tych czynności dodatek specjalny za kierownictwo w wysokości 264 zł”.

<sup>21</sup> Minister Szkolnictwa Wyższego pismem (nr DK.II-4-527/53) wystawionym w Warszawie dnia 30 kwietnia 1954 r. oznajmił: „Obywatel ks. dr Aleksander Usowicz kontraktowy samodzielny pracownik nauki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie Wyższym i o pracownikach nauki (Dz. U. z 1952 r. nr 6, poz. 38), powołuję Księdza Doktora z dniem 1 maja 1954 r. na kierownika katedry filozofii chrześcijańskiej I na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Jednocześnie przyznaję Księdzu Doktorowi na czas pełnienia tych czynności dodatek specjalny za kierownictwo w wysokości 264 (dwieście sześćdziesiąt cztery) zł miesięcznie”.



faktycznie do końca roku akademickiego 1953/1954, czyli do likwidacji Wydziału Teologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, chociaż prawnie pozostał jego samodzielnym pracownikiem naukowym aż do 31 marca 1955 roku. Z poufnego pisma Urzędu Rady Ministrów wynika, że na mocy uchwały rady ministrów z dnia 11 sierpnia 1954 roku Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu Jagiellońskiego został włączony do Akademii Teologicznej w Warszawie<sup>22</sup>. Miał również propozycję profesury na tej uczelni. Pozostał wszakże wierny swej Almae Matri Jagiellonicae. Jak z tego więc wynika, ks. doc. dr A. Usowicz pracował w latach 1947–1954 na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w charakterze kontraktowego zastępcy profesora i kierownika pierwszej katedry filozofii chrześcijańskiej<sup>23</sup>.

W tym charakterze zdołał rozwinąć szeroką działalność dydaktyczną. Z tego siedem lat przypadło na najstarszą wyższą uczelnię Polski – Uniwersytet Jagielloński. Byłby to czynił o wiele dłużej, gdyby nie nastąpiła likwidacja Wydziału Teologii w Krakowie, oficjalne

---

<sup>22</sup> „Poufne. Urząd Rady Ministrów P. Rs. 787/54. Uchwała nr 591/54 Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1954 r. w sprawie włączenia Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Jagiellońskiego do Akademii Teologicznej w Warszawie Rada Ministrów uchwała co następuje:

§ 1. Z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie wyodrębnia się Wydział Teologii Katolickiej, który na podstawie dotychczas obowiązujących go przepisów prawa kanonicznego kontynuować będzie swą działalność w ramach Akademii Teologicznej w Warszawie.

§ 2. Uzyskiwanie stopni magistra i doktora oraz podawanie tytułu profesora zwyczajnego, profesora nadzwyczajnego i docenta Akademii Teologicznej, jak również zasady organizacyjne regulują przepisy obowiązujące w tym przedmiocie na Wydziałach teologii katolickiej w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały oraz przepisy prawa kanonicznego.

§ 3. Wykonanie uchwały porucza się Ministrowi Szkolnictwa Wyższego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 września 1954 r.

Prezes Rady Ministrów (–) Józef Cyrankiewicz.

Za zgodność: Dyrektor generalny I Zespołu Urzędu Rady Ministrów (prof. dr St. Rozmaryn)<sup>23</sup>.

<sup>23</sup> W poświadczeniu (L. W.VI.4/1/54/55) wystawionym w Krakowie dnia 29 października 1954 r. także dziekan Wydziału Teologii UJ ks. prof. dr Tadeusz Kruszyński potwierdził siedmioletnią pracę dydaktyczną ks. A. Usowicza na UJ: „Poświadczam, że ks. dr Aleksander Usowicz pracował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w charakterze zastępcy profesora i kierownika katedry filozofii chrześcijańskiej I w latach od 1947 do 1954 włącznie. W związku z odmową kontynuowania pracy w ramach Akademii Teologicznej w Warszawie wypowiedział mu Rektorat U. J., pismem z dnia 23 października 1954, stosunek służbowy na dzień 31 grudnia 1954 r. z zachowaniem 3-ch miesięcznego okresu wypowiedzenia i z dniem 31 marca 1955 r. uznano stosunek służbowy z Uniwersytetem Jagiellońskim za rozwiązany”.

przeniesienie go do Warszawy i inkorporowanie do nowo utworzonej Akademii Teologii Katolickiej. Wykładał psychologię i to nie tylko spekulatywną, lecz także empiryczną, metafizykę w duchu tomistycznym, całą historię filozofii, wstęp do teologii i po raz pierwszy w Polsce psychologię religii. Jako znakomity kierownik pierwszej katedry filozofii chrześcijańskiej sprawił, że stała się ona ogniskiem płonącym chrześcijańską kulturą umysłową i ideami humanizmu. Wraz z jego odejściem została ona – podobnie jak Wydział Teologii – niestety zlikwidowana i do tej pory jej nie reaktywowano. Sumiennie wykonywana praca nauczycielska i wychowawcza stała się jego posłannictwem życiowym. Wykładał bowiem wszystkie przedmioty z zakresu filozofii i większość przedmiotów z dziedziny teologii. Jako niepospolity erudyta i wyrozumiały nauczyciel swoją ogromną wiedzą, ujmującą łagodnością, przyciągającym urokiem swojej pogodnej osobowości, dobrocią szeroko otwartego serca i emanującymi promieniami wielkiego ducha podbijał szerokie rzesze swoich licznych studentów w długim okresie działalności dydaktycznej na różnych uczelniach polskich, wśród nich również na Uniwersytecie Jagiellońskim jako na swojej Alma Mater, gdzie studiowali również klerycy z krakowskiego seminarium duchownego.

Jako wysoko ceniony recenzent, ks. prof. Usowicz napisał dużo opinii na stopnie i tytuły naukowe. Z nich wypada wymienić chociażby jedną. W rok 1954 był bowiem recenzentem rozprawy habilitacyjnej ówczesnego ks. dra Karola Wojtyły, a obecnego papieża Jana Pawła II. Była to też ostatnia habilitacja na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W wieku dwudziestu lat zaczął Aleksander Usowicz pracę pisarską. Nastąpiło to po rozpoczęciu studiów filozoficznych w roku 1932. Wobec tego w 2002 roku przypadało 70-lecie tej pracy pisarskiej. Dzięki niej a zwłaszcza rozprawie habilitacyjnej ugruntował swoją pozycję naukową jako tomista z postawą otwartą także na nowe idee filozoficzne. Gdy był służbowo związany z Uniwersytetem Jagiellońskim, to pisał także o jego profesorach. W roku 1947 ogłosił artykuł o Stanisławie Wieczorkowskim<sup>24</sup>. Zajął się traktatami Jana z Głogowa<sup>25</sup>. Opracował biogram o Franciszku Gabrylu, który był także jednym z jego poprzedników na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiel-

<sup>24</sup> A. Usowicz, *Stanisław Wieczorkowski. Z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego w pierwszej połowie XVII w.*, „*Nasza Przeszłość*” 3:1947, s. 145–161.

<sup>25</sup> Tenże, *Traktaty Jana z Głogowa jako wyraz kultury średniowiecznej*, „*Nasza Przeszłość*” 4:1948, s. 125–156.

łońskiego<sup>26</sup>. Opublikował przyczynek o Grzegorzu ze Stawiszyna<sup>27</sup>. Aleksander Usowicz napisał też szereg prac o swoim mistrzu i bezpośrednim poprzedniku na pierwszej katedrze filozofii chrześcijańskiej Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Konstantym Michalskim. W późniejszych latach przygotował do druku pozostawioną przez niego spuściznę naukową. W roku 1950 w dwóch tomach „Polonia Sacra” ogłosił wybór jego tekstów, opatrując je wstępami. Opublikował ponownie bibliografię K. Michalskiego<sup>28</sup>. W ostatnich zaś latach przygotował z niezmierną pieczołowitością i starannością do druku jego wszystkie dzieła<sup>29</sup>. Swoją długoletnią działalnością dydaktyczną i wydawniczą ks. prof. dr Aleksander Usowicz zasłużył się bardzo polskiej kulturze, filozofii i teologii. O tym należało pamiętać zwłaszcza w 2002 roku, gdy ten wielki uczony i wspaniały dydaktyk, a przy tym bardzo skromny i uczciwy człowiek obchodzi 90-lecie urodzin, 70-lecie pracy pisarskiej, 65-lecie działalności wychowawczo-dydaktycznej i 55-lecie objęcia pierwszej katedry filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Druga katedra filozofii chrześcijańskiej istniała na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego oficjalnie 20 lat, a wyjąwszy okres drugiej wojny światowej, praktycznie tylko 15 lat. Za zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powstała w roku 1933. Starania o jej utworzenie trwały wszakże od roku 1926. Pod wpływem nalegań Stolicy Apostolskiej i rzeczywistych potrzeb inicjatywa jej utworzenia wyszła od biskupów trzech diecezji metropolii krakowskiej – Adama Stefana Sapiehy, Augusta Hlonda i Teodora Kubiny. Klerycy tych diecezji studiowali bowiem filozofię i teologię na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Chodziło głównie o to, ażeby studenci przyszłej teologii dogmatycznej otrzymali lepsze podstawy z filozofii chrześcijańskiej. W związku z tym do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z prośbą o zgodę na założenie drugiej katedry filozofii chrześcijańskiej wystąpili za-

<sup>26</sup> Tenże, *Franciszek Gabryl*, [w:] *Polski słownik biograficzny* VII, Kraków 1948, s. 193–194.

<sup>27</sup> Tenże, *Grzegorz ze Stawiszyna*, [w:] *Polski słownik biograficzny* IX, Wrocław 1960, s. 89–90.

<sup>28</sup> *Die Philosophie im 14. und 15. Jahrhundert*. In memoriam Konstanty Michalski (1879–1947), hrsg. von O. Pluta, Amsterdam 1988, s. XIX–XVI.

<sup>29</sup> K. Michalski, *Filozofia wieków średnich*, [w:] *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 5, Kraków 1997, 636 stron; *Nova et vetera*, tamże, t. 9, Kraków 1998, 678 stron; *Histoire de la philosophie*, [w:] tamże, t. 11, Kraków 1999, XII+594 stron; *Dilatato corde*, [w:] tamże, t. 15, Kraków 2002, 655 stron.

równy biskupi A. Hlond i T. Kubina (10 maja 1926) jak i ks. dziekan J. Archutowski w imieniu rady wydziału (24 czerwca 1926) i arcybiskup A. S. Sapieha (20 lipca 1926). Te starania poparli także rektorzy Uniwersytetu Jagiellońskiego na konferencjach rektorów szkół wyższych w roku 1928 i 1930. Wysiłki te odniosły pozytywny skutek, gdy w roku 1931 papież Pius XI wydał konstytucję apostolską *Deus scientiarum Dominus*, która właśnie domagała się poszerzenia studiów filozoficznych. Do powstania drugiej katedry filozofii chrześcijańskiej przyczynił się bardzo Konstanty Michalski nie tylko jako długoletni profesor na Wydziale Teologii, lecz także jako rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Poza poszerzeniem wykładów z tej dziedziny wiedzy chodziło mu przede wszystkim o większe uwzględnienie najnowszych zdobyczy naukowych, w szczególności zaś rozwijającej się świetnie w Polsce logiki matematycznej. Po odpowiednich uzgodnieniach z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i rektorem Konstantym Michalskim rada Wydziału Teologii dnia 8 czerwca 1933 roku podjęła jednomyślną uchwałę o utworzeniu drugiej katedry, która swoją działalność miała rozpocząć od początku nowego roku akademickiego 1933/34. Rozporządzeniem z dnia 25 września 1933 roku wspomniane Ministerstwo utworzyło bowiem drugą katedrę filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego<sup>30</sup>. Katedra ta w swoim krótkim okresie istnienia miała dwóch profesorów – Jana Salamuchę i Kazimierza Kłósaka.

Już 2 czerwca 1933 roku rada Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego przyznała prawo wykładania na drugiej katedrze filozofii chrześcijańskiej popieranemu przez K. Michalskiego ks. drowi Janowi Salamusze (1903–1944). Był on uczniem profesorów Jana Łukasiewicza i Stanisława Leśniewskiego w Warszawie. Studia ukończył w Warszawie, uzyskując 24 października 1927 roku na Wydziale Teologii Katolickiej doktorat filozofii chrześcijańskiej za rozprawę pt. *Zdania modalne u Arystotelesa*. W roku 1933 habilitował się na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. W wyniku intryg Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nie zatwierdziło ani jego habilitacji, ani udzielonej mu przez radę Wydziału Teologii *veniam legendi*. Proponowane mu wykłady zlecone podjął dopiero 1 grudnia 1934 roku. Jego habilitację Ministerstwo zatwierdziło 17 listopada 1936 roku i odtąd wykładał jako zastępca profesora. Dnia 6 grudnia 1938 roku otrzymał od prezydenta Rzeczypospolitej I. Mościckiego nominację na profesora nadzwyczajnego drugiej katedry fi-

<sup>30</sup> S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego...*, s. 122–123.

lozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jan Salamucha był jednym z wybitnych logików w Polsce, gdy na nim utworzono drugą katedrę filozofii chrześcijańskiej. Chociaż był dobrym znawcą logiki matematycznej, nie ograniczył swoich zainteresowań naukowych do tej dziedziny. Zdaniem K. Michalskiego: „Znaczenie jego było gdzie indziej, było w tym, że pośród filozofów w Polsce stosował chyba najenergiczniej logikę w wykładach filozoficznych i w oparciu na niej przystępował do średniowiecznej filozofii z pytaniami, których średniowieczu dotychczas nie stawiano”<sup>31</sup>. W swoich badaniach zaś stwierdził, że już w logice średniowiecznej dyskutowano niektóre zagadnienia, które podjęła później logika matematyczna. Z historii filozofii na uwagę zasługują takie prace J. Salamuchy, jak *Pojęcie dedukcji u Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu*<sup>32</sup>, *Logika zdań u W. Ockhama*<sup>33</sup> i *Pojawienie się zagadnień antymonialnych na gruncie logiki średniowiecznej*<sup>34</sup>. Inne jego prace wchodzą w zakres filozofii systematycznej. Jan Salamucha przełamał także lody nieufności i uprzedzeń, jakie w latach trzydziestych XX stulecia utrzymywały się u niektórych myślicieli chrześcijańskich odnośnie do logiki matematycznej jako nowego kierunku w nauce i jego praktycznej przydatności. W Polsce był pierwszym profesorem, który w wykładach z filozofii nawiązywał do logiki matematycznej. Tak w polskich publikacjach jak i we francuskojęzycznym artykule rzucił w świat hasło, ażeby logikę matematyczną uwzględniać w wykładach uniwersyteckich. Pod tym względem wraz z o. Bocheńskim zrobił wiele w Polsce. Uzyskał także pozytywny odzew ze strony uczonych amerykańskich.

Jan Salamucha był także baczny obserwator ruchów społecznych w zbiorowym życiu. Szukał środków zaradczych do wyjścia z tych trudności. Pragnął po katolicku przebudować świat. Ks. J. Salamucha uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 roku w Warszawie, gdzie odznaczono go Krzyżem Walecznych. Wziął udział w otwarciu roku akademickiego Uniwersytetu Jagiellońskiego 1939/40. Aresztowany wraz z innymi profesorami przebywał w obozach najpierw w Sachsenhausen, a następnie w Dachau. Mając zaledwie 41 lat, zginął od kuli nieprzyjacielskiej jako kapelan-ochotnik wojsk polskich w powstaniu warszawskim na Ochocie w roku 1944<sup>35</sup>. Tym samym

<sup>31</sup> K. Michalski, *Ks. Jan Salamucha (1903–1944)*, „Tygodnik Powszechny” 2:1945, nr (43), s. 2.

<sup>32</sup> Ukazała się w Warszawie w 1930 r.

<sup>33</sup> „Przegląd Filozoficzny” 38:1935 nr 3.

<sup>34</sup> „Przegląd Filozoficzny” 40:1937.

<sup>35</sup> K. Michalski, *Ks. Jan Salamucha*, „Przegląd Filozoficzny” 42:1946 nr 3–4, s. 337–341; tenże, *Jan Salamucha*, [w:] *Nova et vetera...*, s. 102–104.

zgasła wschodząca gwiazda polskiej filozofii i historii filozofii średniowiecznej<sup>36</sup>.

Obraz o nauczaniu filozofii na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego byłby niepełny, gdyby nie wspomniano się o nadobowiązkowych wykładach. W takim charakterze wykładał ks. dr Andrzej Jan Krześciński (1884–1964). Czynił to w latach 1930/31–1935/36 i 1937/38–1938/39. Studiował filozofię na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego, uzyskując doktorat w roku 1923 na podstawie przedłożonej rozprawy pt. *Pojęcie prawdy w dziejach filozofii od jej początków do Kartezjusza*. W swoich wykładach na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego poruszał takie tematy, które nie znalazły się w programie zajęć dwóch katedr filozofii chrześcijańskiej<sup>37</sup>.

Następcą Jana Salamuchy na drugiej katedrze filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego był ks. Kazimierz Kłósak (1911–1982). Na tym fakultecie od 18 roku życia studiował i w roku 1934 uzyskał stopień magistra teologii na podstawie pracy *Nauka katolicka o grzechu pierwotnym, jej konsekwencje dla wychowania i życia społecznego*. W tym roku otrzymał również święcenia kapłańskie. Podobnie jak ks. A. Usowicz wyjechał do Rzymu, gdzie od listopada 1935 przez jeden rok studiował w Angelicum. Dalsze studia specjalistyczne aż do wybuchu drugiej wojny światowej kontynuował w Institut Supérieur de Philosophie w Lowanium, gdzie uzyskał licencjat i zetknął się z ożywionymi badaniami przyrodniczymi i z humanizmem Jacquesa Maritaina. Pod kierunkiem K. Michalskiego napisał rozprawę doktorską pt. *Tomizm Jakuba Maritaina*, którą obronił w roku 1945 na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Odtąd wykładał w arcybiskupim seminarium duchownym w Krakowie i na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie mu powierzono także kierownictwo drugiej katedry filozofii chrześcijańskiej. Jako jej kierownik wykładał zwłaszcza historię filozofii nowożytnej, teorię poznania i kosmologię. Stała się ona przede wszystkim ostoją dla rozwoju nauk przyrodniczych nacechowanych „znamiennym rysem Kłósakowskiej filozofii przyrody”. Kierował nią aż do likwidacji Wydziału Teologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, co nastąpiło w roku 1954. W przeciwieństwie do niektórych innych krakowskich filozofów i teologów podjął zajęcia na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, gdzie pełnił nawet funkcję prodziekana Wy-

<sup>36</sup> Tenże, Ks. dr Jan Salamucha, prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego (1903–1944), „Ateneum Kapłańskie” 8:1948, s. 82–84.

<sup>37</sup> S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego...*, s. 126.

działu Teologii Chrześcijańskiej. W latach 1964–1971 prowadził aktywną działalność dydaktyczną na uczelniach katolickich w Krakowie, Warszawie i Lublinie. Przy tym pisał, i to dużo, nowatorsko, krytycznie i wnikliwie. Sprawował również funkcję redaktora naczelnego „*Analecta Cracoviensia*” i „*Studia Philosophiae Christianae*”<sup>38</sup>.

Obie katedry filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego posiadały więc wybitnych kierowników. Wykładane na nich przedmioty stanowiły ważne uzupełnienie filozofii propagowanej na Wydziale Historyczno-Filozoficznym tej uczelni. Dzięki wielkiej aktywności księży profesorów: Konstantego Michalskiego, Aleksandra Usowicza, Jana Salamuchy i Kazimierza Kłósaka były znakomitą wizytówką autentycznej myśli chrześcijańskiej w latach 1919–1954 w Polsce w ogólności, a w Krakowie w szczególności.

## DIE LEHRSTÜHLE FÜR CHRISTLICHE PHILOSOPHIE AN DER FAKULTÄT FÜR THEOLOGIE DER JAGIELLONISCHEN UNIVERSITÄT

### Zusammenfassung

Die am 4. August 1879 veröffentlichte Enzyklika *Aeterni Patris* gab einen Anstoß zur Reform der theologischen Studien auch an der Jagiellonischen Universität. Dabei wandte man sich der Scholastik, vor allem aber dem Thomismus zu, der eine gute Grundlage für das Studium der Theologie bilden sollte. Ein Lehrstuhl für christliche Philosophie und Apologetik wurde an der Jagiellonischen Universität am Anfang des Studienjahrs 1882/83 gegründet. Er wurde von Stefan Zachariasz Pawlicki (1839–1916), Franciszek Gabryl (1866–1914) und Konstanty Michalski (1879–1947) geleitet.

Erst am 1. April 1919 kam es zur Ausgliederung der Fundamentaltheologie von der Philosophie und zur Gründung des ersten Lehrstuhls für christliche Philosophie an der Fakultät für Theologie der Jagiellonischen Universität. Professor Konstanty Michalski wurde zu seinem ersten Leiter ernannt. Nach seinem Tode übernahm sein Schüler Aleksander Usowicz (1912–2002) diesen Lehrstuhl und leitete ihn vom 1947 bis zur Aufhebung der Fakultät für Theologie an der Jagiellonischen Universität, die im Jahre 1954 erfolgte.

Dank der Bemühungen von K. Michalski wurde noch zweiter Lehrstuhl für christliche Philosophie an der Fakultät für Theologie der Jagiellonischen Universität am 25. September 1933 errichtet. Er wurde zuerst von Jan Salamucha (1903–1944) und später von Kazimierz Kłósak (1911–1982) betreut und geführt. Als die Fakultät für Theologie im Jahre 1954 aufgehoben wurde, endete er die Lehrtätigkeit.

<sup>38</sup> J. Życiński, *Kazimierz Kłósak (1911–1982)*, [w:] *Złota księga Papieskiej Akademii Teologicznej*, red. S. Piech, Kraków 2000, s. 532–538.